

ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ТА АКТИВІЗАЦІЯ ЇХНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

FUNCTIONING OF NON-STATE PENSION FUNDS IN THE MARKET OF FINANCIAL SERVICES AND ACTIVATION OF THEIR ACTIVITIES

УДК 331.25

<https://doi.org/10.32843/infrastruct36-55>**Виклюк М.І.**

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри економіки
та підприємництва
Львівська філія
ПВНЗ «Європейський університет»

Коблик І.І.

к.е.н., доцент кафедри економіки
та підприємництва
Львівська філія
ПВНЗ «Європейський університет»

Кличко О.Я.

студент
Львівська філія
ПВНЗ «Європейський університет»

У статті розглянуто теоретичні аспекти функціонування пенсійної системи України, виділено її трірівневу структуру: солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, загальнообов'язкова накопичувальна система; система недержавного пенсійного забезпечення. Визначено сутність недержавних пенсійних фондів, мету їхньої діяльності та функції, що характеризують особливості їхньої діяльності на ринку фінансових послуг України. Встановлено кількість функціонуючих недержавних пенсійних фондів на фінансовому ринку, здійснено аналіз основних показників їхньої діяльності. Досліджено структуру активів та їх законодавче обмеження в інвестиційному портфелі недержавних пенсійних фондів. Визначено структуру інвестованих пенсійних активів станом на 2018 рік. Розглянуто типи структури інвестиційного портфеля недержавних пенсійних фондів. Встановлено основні проблеми, з якими зіткнулися недержавні пенсійні фонди на ринку фінансових послуг, та надано рекомендації щодо активізації їхньої діяльності.

Ключові слова: недержавні пенсійні фонди, інвестиційний портфель, фінансові інструменти, пенсійні активи, пенсійні внески, пенсійні виплати.

В статье рассмотрены теоретические аспекты функционирования пенсионной

системы Украины, выделена ее трехуровневая структура: солидарная система общеобязательного государственного пенсионного страхования, общеобязательная накопительная система; система негосударственного пенсионного обеспечения. Определена сущность негосударственных пенсионных фондов, цель их деятельности и функции, характеризующие особенности их деятельности на рынке финансовых услуг Украины. Установлено количество функционирующих негосударственных пенсионных фондов на финансовом рынке, осуществлен анализ основных показателей их деятельности. Исследована структура активов и их законодательное ограничение в инвестиционном портфеле негосударственных пенсионных фондов. Определена структура инвестированных пенсионных активов по состоянию на 2018 год. Рассмотрены типы структуры инвестиционного портфеля НПФ. Установлены основные проблемы, с которыми столкнулись негосударственные пенсионные фонды на рынке финансовых услуг, и даны рекомендации по активизации их деятельности.

Ключевые слова: негосударственные пенсионные фонды, инвестиционный портфель, финансовые инструменты, пенсионные активы, пенсионные взносы, пенсионные выплаты.

In the article is discussed the theoretical aspects of the functioning of the pension system of Ukraine, distinguished its three-tier structure: a solidarity system of compulsory state pension insurance, based on the principles of solidarity and subsidization and payment of pensions and provision of social services at the expense of the Pension Fund; compulsory system of obligatory state pension insurance, based on the principles of accumulation of funds of insured persons in the Cumulative Fund or in the relevant non-state pension funds - subjects of the second level of the pension system and the implementation of the costs of payment of life insurance contracts and one-time pensions; a system of non-state pension insurance, based on the principles of voluntary participation of citizens, employers and their associations in the formation of pension savings in order to receive citizens' pension payments under the conditions and in accordance with the procedure provided by the law on non-state pension provision. The essence of non-state pension funds, the purpose of their activity and the functions that characterize the peculiarities of their activity in the financial services market are determined. The number of functioning non-state pension funds in the financial market was determined, the main indicators of their activity were analyzed. The structure of assets and their legal restrictions in the investment portfolio of non-governmental pension funds are investigated. The structure of invested pension assets as of 2018 has been determined. Types of structure of investment portfolio of non-state pension funds are considered. The main problems encountered by the non-state pension funds in the financial services market were identified and recommendations were given on the intensification of their activities, the main ones being: improvement of the legal framework regarding the activity of non-state pension funds in the financial services market; introduction of financial reporting standards for non-state pension funds; creating the optimal balance between risks and returns in investment portfolios of non-governmental pension funds for pension fund members, by adopting changes in the government's financial and regulatory policies aimed at developing the domestic capital market; to introduce for financial market regulators the only methods of valuation of assets in which non-state pension funds are allowed to invest received financial resources from depositors; raising awareness of the public and corporate clients, which will increase the volume of attracted pension assets; creation of a single state body for monitoring the activities of non-state pension funds.

Key words: non-state pension funds, investment portfolio, financial instruments, pension assets, pension contributions, pension payments.

Постановка проблеми. Однією з основних функцій держави є забезпечення добробуту громадян пенсійного віку. Реалізацію цієї функції поряд із забезпеченням інтересів усього суспільства держава може здійснювати через функціонування пенсійної системи, реформування якої повинне забезпечити підвищення рівня соціального захисту населення. Нині пенсійна система функціонує в основному за рахунок солідарної системи пенсійного забезпечення, в якій усі грошові ресурси, що перераховуються підприєм-

ствами та застрахованими особами до Пенсійного фонду України, одразу ж виплачуються нинішнім пенсіонерам. Солідарна система пенсійного забезпечення через такі фактори, як старіння нації та збільшення кількості пенсіонерів, є дефіцитною, що не сприяє подальшому зростанню рівня державної пенсії.

У 2004 році було проведено реформування пенсійної системи, сутність якої полягала в переході до трірівневої системи пенсійного забезпечення громадян: I рівень – солідарна система;

II рівень – загальнообов'язкова накопичувальна система; III рівень – система недержавного пенсійного забезпечення. Однак натеper функціонування II і III рівня пенсійної системи не є реалізованим та ефективним, що негативно впливає і на рівень інвестицій в державі. Тому залишається важливим запровадження інституційних змін, спрямованих на розвиток недержавних пенсійних фондів як одних із ключових інститутів на ринку фінансових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблематики функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні відображено в наукових працях вітчизняних учених, таких як К.С. Базилевич, І.С. Гайдук, Н.Е. Легеза, К.П. Штепенко, А.В. Деркаченко, Т.А. Говорушко, Є.О. Кулікова. Наукові розробки щодо теоретичних та прикладних аспектів створення, функціонування та регулювання діяльності на світовому рівні здійснювали такі зарубіжні вчені, як Ф. Девіс, Г. Лоренс, К. Бейлі та інші.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні пенсійної системи в Україні та її структури; визначенні сутності недержавних пенсійних фондів та аналізі їхньої діяльності на ринку фінансових послуг в Україні. На основі досліджень здійснити виокремлення проблем, які впливають на функціонування недержавних пенсійних фондів послуг та надання рекомендацій щодо активізації їхньої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Відповідно до реформи 2004 року в Україні створено трирівневу пенсійну систему [1].

Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – солідарна система), що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах – суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного

страхування. Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення.

Трирівнева пенсійна система гарантує, що кошти на рахунках Державного та недержавних пенсійних фондів є безпосередньою власністю пенсіонерів. Тобто після досягнення пенсійного віку їм буде виплачуватися солідарна пенсія, а також додаткова пенсія з індивідуальних рахунків недержавних пенсійних фондів (третій рівень пенсійної системи) [2, с. 72].

Згідно із Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» Недержавний пенсійний фонд (далі – НПФ) – юридична особа, створена відповідно до цього Закону, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному законами України порядку [3].

Як зазначає Ф. Девіс, НПФ можуть бути визначені як форми інституційних інвесторів, які збирають, накопичують і вкладають кошти, надані спонсорами та одержувачами для забезпечення майбутніх пенсійних прав бенефіціарів [4, с. 2].

Функції недержавних пенсійних фондів, які відображають їхню діяльність на ринку фінансових послуг України, наведено на рис. 1.

Аналіз діяльності НПФ на фінансовому ринку України протягом 2014–2018 років мала змінний характер, що насамперед вплинуло на зміну їх кількості (рис. 2.).

Зменшення кількості НПФ спричинене низкою таких факторів, як: ліквідація НПФ; консолідація ринку пенсійних послуг; наслідки спаду ділової активності вітчизняних підприємств; військові дії на Сході України та окупація АР Крим; зменшення надходження коштів внаслідок скорочення кількості клієнтів. Поряд із цим консолідація на ринку пенсійних послуг є позитивним фактором, оскільки на ринку залишаються тільки ті НПФ, які є найбільш надійні з погляду своїх активів у фінансовому портфелі.

Аналіз діяльності ринку недержавного пенсійного забезпечення та темпи їх приросту наведені в таблиці 1.

Станом на 2018 рік кількість укладених контрактів зросла на 17,2% порівняно з 2017 роком, що пов'язано з активізацією ринку недержавного добровільного пенсійного забезпечення. Загальна вартість активів, сформованих НПФ, станом на 2018 рік становила 2745,2 млн. грн., що на 11,3%, або на 279,6 млн. грн., більше порівняно з аналогічним періодом 2017 року та на 15,3%, або на 326,9 млн. грн. більше порівняно з аналогічним періодом 2016 року.

Рис. 1. Функції недержавних пенсійних фондів

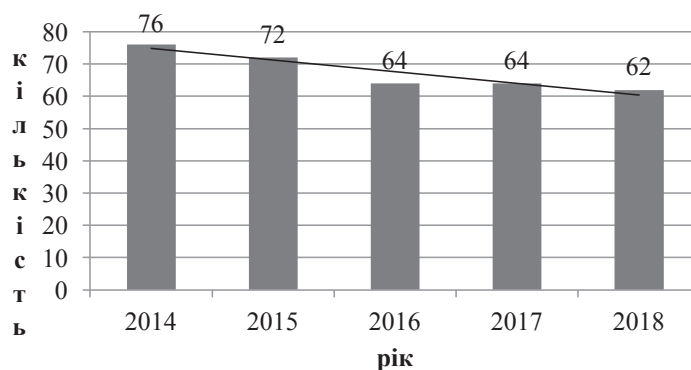

Рис. 2. Динаміка кількості недержавних пенсійних фондів протягом 2014–2018 рр.

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів протягом 2016–2018 рр.

Показники	2016	2017	2018	Темпи приросту, %	
				2017/2016	2018/2017
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	62,6	58,7	68,8	-6,2%	17,2%
Загальна кількість учасників недержавних пенсійних фондів, тис. осіб	834,0	840,8	855,3	0,8%	1,7%
Загальна вартість активів недержавних пенсійних фондів, млн. грн.	2138,7	2465,6	2745,2	15,3%	11,3%
Пенсійні внески, всього, млн. грн.	1895,2	1897,3	2000,5	0,1%	5,4%
в тому числі:					
- від фізичних осіб	92,2	124,3	172,1	34,8%	38,5%
- від фізичних осіб-підприємців	0,2	0,2	0,2	0,0%	0,0%
- від юридичних осіб	1802,1	1772,3	1827,7	-1,7%	3,1%
Пенсійні виплати, млн. грн.	629,9	696,3	809,9	10,5%	16,3%
Кількість учасників, що отримали/ отримують пенсійні виплати, тис. осіб	81,3	78,8	81,3	-3,1%	3,2%
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	1080,5	1455,5	1767,7	34,7%	21,4%
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	834,8	1183,9	1440,5	41,8%	21,7%
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	245,7	271,5	327,2	10,5%	20,5%

Джерело: [5]

Одним із ключових показників, які характеризують систему недержавного пенсійного страхування, є сплачені пенсійні внески, сума яких станом на 2018 рік становить 2000,5 млн. грн., що на 5,4% (103,2 млн. грн.) більше за показники 2017 року та на 5,5% (105,3 млн. грн.) більше, ніж у 2016 році. У загальній сумі пенсійних внесків станом на 2018 рік основну частину, або 91,4%, становлять пенсійні внески від юридичних осіб, на які припадає 1827,7 млн. грн.

Поряд із цим зросла і динаміка інвестиційного доходу та прибутку від інвестування активів НПФ, що свідчить про дотримання консервативного підходу під час формування інвестиційного портфеля.

Основною метою діяльності НПФ на фінансовому ринку є довгострокове інвестування акумульованих фінансових ресурсів вкладників фонду з подальшою виплатою залучених коштів та інвестиційного доходу їм. Успішна діяльність НПФ на фінансовому ринку забезпечується шляхом створення збалансованого інвестиційного портфеля.

Для оптимізації інвестиційного портфеля НПФ держава на законодавчому рівні визначила перелік та диверсифікувала активи, в які можуть інвестуватися кошти, на засадах безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості та мають бути представлені активами таких категорій (табл. 2).

У вітчизняній науковій школі виділяють такі типи структури інвестиційного портфеля недержавних пенсійних фондів:

- консервативний: депозити (до 50%), акції (5–10%), корпоративні облігації (25–30%), цінні папери з гарантованим доходом (до 50%);
- збалансований: депозити (40%), акції (15–30%), корпоративні облігації (30%), цінні папери з гарантованим доходом (25%);
- агресивний: депозити (15–20%), акції (40%), корпоративні облігації (30%), цінні папери з гарантованим доходом (10%).

Станом на 31.12.2018 р. основними напрямками вкладення активів НПФ стали цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (46,0%), депозити в банках (35,9%), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (10,9%), об'єкти нерухомості (1,7%), акції українських емітентів (1,6%). Загальний дохід отриманий НПФ у 2018 році від інвестування активів в фінансові інструменти становив 1767,7 млн. грн., що на 312,2 млн. грн. більше, ніж у 2017 році (рис. 3).

Основною метою вкладення активів НПФ у фінансові інструменти насамперед є збереження пенсійних вкладень, а вже потім отримання інвестиційного доходу. Тому стратегія формування інвестиційного портфеля в НПФ є більш консервативною, ніж в інших фінансових установах.

Збереження пенсійних накопичень та їх множення за рахунок інвестиційного прибутку перебуває в розпорядженні фінансових установ, що виконують функції з управління активами НПФ. Таким чином, від результативності роботи цих установ залежить спроможність фонду здійснювати пенсійні виплати. Нацкомфінпослуг, Ради НПФ, КУА і недержавно-пенсійна громадськість (USAID та Світовий банк) є ключовими елементами для успішного розвитку накопичувальної пенсійної системи в Україні [6].

Так, за рахунок пенсійних активів у 2018 році зросли витрати, пов'язані з професійною діяльністю, які становили 327,2 млн. грн. від загальної вартості активів НПФ. Основними статтями витрат НПФ у 2018 році були: надання послуг з управління активами НПФ (27,2 млн. грн.), з адміністрування НПФ (19,2 млн. грн.), послуг зберігача (3,3 млн. грн.), проведення планових аудиторських перевірок (1,0 млн. грн.), операції з пенсійними активами, які надаються третіми особами (0,6 млн. грн.), та надання інших послуг, передбачених чинним законодавством з НПЗ, 4,4 млн. грн.

Таблиця 2

Структура активів та їх обмеження в інвестиційному портфелі недержавних пенсійних фондів

Фінансові інструменти інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів	Обмеження відповідно до чинного законодавства України
Цінні папери одного емітента	≤ 5% загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду
Інші активи, не заборонені законодавством України	
Цінні папери, емітентом яких є засновник недержавні пенсійні фонди	≤ 10% загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду
Банківські депозитні рахунки та ощадні сертифікати одного банку	
Об'єкти нерухомості	
Банківські метали	
Цінні папери, емітентом яких є засновник фонду протягом перших п'яти років із початку заснування недержавних пенсійних фондів	≤ 20% загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду
Цінні папери, доходи за якими гарантовано Радою міністрів АРК, та облігації місцевих позик	
Цінні папери іноземних емітентів	
Депозитні рахунки та ощадні сертифікати банків	≤ 40% загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду
Облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України	
Акції українських емітентів	
Цінні папери, доходи за якими гарантовано КМУ	≤ 50% загальної вартості пенсійних активів

Рис. 3. Структура інвестованих пенсійних активів станом на 2018 р.,%

Основними проблемами, з якими зіткнулись НПФ на ринку фінансових послуг, є [7; 8]:

- економічна та політична нестабільність, високий рівень інфляції та знецінення національної грошової одиниці;

- недостатня розвиненість національного фондового ринку, що не дає змоги в повному обсязі реалізовувати всі потенційні можливості використання заощаджень населення (втілених у формі пенсійних активів) в інвестиційних процесах;

- недосконалість законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності НПФ;

- низький рівень довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення, банківської системи та інших фінансових установ;

- низький фінансовий рівень спроможності громадян для участі у системі недержавного пенсійного забезпечення.

- недостатня зацікавленість роботодавців у фінансуванні недержавних пенсійних програм для працівників;

- невирішеність питань стосовно оподаткування та надання податкових пільг у системі недержавного пенсійного забезпечення.

Для вирішення зазначених проблем та активізації діяльності НПФ на ринку фінансових послуг пропонуємо здійснити низку заходів:

- удосконалення нормативно-правової бази щодо діяльності НПФ на ринку фінансових послуг у частині врегулювання інвестиційної діяльності та використання досвіду країн, які мають практику функціонування НПФ у пенсійній системі загалом;

- запровадження в законодавстві загальних принципів з управління ризиками та обмеження частки акціонерного капіталу, які може утримувати в інвестиційному портфелі НПФ;

- запровадження стандартів фінансової звітності для НПФ, що сприятиме збільшенню прозорості для корпоративних вкладників;

- створення оптимального співвідношення між ризиками і прибутковістю в інвестиційних портфелях НПФ для учасників пенсійних фондів шляхом прийняття змін у фінансовій та регуляторній політиці уряду, спрямованої на розвиток вітчизняного ринку капіталів;

- запровадити для регуляторів фінансового ринку єдині методи оцінювання вартості активів, в які НПФ дозволено інвестувати отримані фінансові ресурси від вкладників;

- підвищення рівня роз'яснювальної роботи серед населення та корпоративних клієнтів, що сприятиме зростанню обсягів залучених пенсійних активів;

- створення єдиного державного органу контролю за діяльністю НПФ.

Висновки з проведеного дослідження. Система недержавного пенсійного забезпечення перебуває на етапі свого становлення. Попри позитивну тенденцію роботи НПФ протягом останніх років своєї діяльності, як інституційний інвестор на ринку фінансових послуг вони ще не мають вагомого значення. Тому актуальною залишається активізація роботи НПФ у системі пенсійного забезпечення, що позитивно вплине на зростання національної економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>. (дата звернення: 19.10.2019).

2. Момотюк Л.Є. Роль недержавних пенсійних фондів у системі пенсійного забезпечення. *Фінанси України*. 2006. № 5. С. 71–77.

3. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>. (дата звернення: 20.10.2019).

4. Davis E.P. Pension Funds, Financial Intermediation and the New Financial Landscape. UNITED KINGDOM: *The Pensions Institute Cass Business School*, 2000. 21 p., С. 2.

5. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (2016–2018). URL: <https://www.nfp.gov.ua/> (дата звернення: 21.10.2019).

6. Легеца Н. Е. Перспективні напрямки вдосконалення функціонування системи недержавного пенсійного страхування в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. Випуск 1(42). URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_37.pdf (дата звернення: 22.10.2019).

7. Штепенко К.П. Аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Молодий вчений*. 2016 р. № 12.1(40). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/237.pdf> (дата звернення: 22.10.2019).

8. Кулікова Є.О. Розвиток недержавного пенсійного страхування в Україні. *Держава та регіони*. 2018. № 1(100). URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2018/1_2018/14.pdf (дата звернення: 21.10.2019).

REFERENCES:

1. Pro zahalnooboviazkove derzhavne pensiine strakhuvannia. Zakon Ukrainy. (2003). / Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy no 1058-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>. (accessed 19 October 2019).

2. Momotiuk L.Ie (2006). Rol nederzhavnykh pensiinykh fondiv u systemi pensiinoho zabezpechennia. [The role of non-state pension funds in the pension system]. *Journal Finansy Ukrainy*. no. 5. pp. 71–77.

3. Pronederzhavnepensiinezabezpechennia. Zakon Ukrainy. (2003). / Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy No 1057-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> (accessed 20 October 2019).

4. Davis E.P. (2000) Financial Intermediation and the New Financial Landscape. UNITED KINGDOM: *The Pensions Institute Cass Business School*. No. 21. pp. 2.

5. Ofitsiinyi sait Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh (2016–2018). Available at: <https://www.nfp.gov.ua/> (accessed 21 October 2019).

6. Leheza N.E. (2014) Perspektyvni napriamky vdoskonalennia funktsionuvannia systemy nederzhavnoho pensiinoho strakhuvannia v Ukraini. [Perspective directions of improvement of functioning of the system of private pension insurance in Ukraine]. *Journal Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Universytetu*. no. 42. Available at: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_37.pdf (accessed 22 October 2019).

7. Shtepenko K.P., Derkachenko A.V. (2016) Analiz diialnosti nederzhavnykh pensiinykh fondiv v Ukraini. [Analysis of activity of non-state pension funds in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*. vol. 40. no. 12.1. Available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/237.pdf>. (accessed 22 October 2019).

8. Kulikova Ye.O. (2018) Rozvytok nederzhavnoho pensiinoho strakhuvannia v Ukraini. [Development of non-state pension insurance in Ukraine]. *Journal Derzhava ta rehiony Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*. No. 1(100). Available at: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2018/1_2018/14.pdf. (accessed 21 October 2019).

Vykliuk MaryanaCandidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head at the Department of Economy and Entrepreneurship
Lviv Branch

Private Higher Education Establishment «European University»

Koblyk Igor

Candidate of Economic Sciences,

Senior Lecturer at Department of Economy and Entrepreneurship
Lviv Branch

Private Higher Education Establishment «European University»

Klychko Oleh

Student

Lviv Branch

Private Higher Education Establishment «European University»

**FUNCTIONING OF NON-STATE PENSION FUNDS IN THE MARKET
OF FINANCIAL SERVICES AND ACTIVATION OF THEIR ACTIVITIES**

The purpose of the article. One of the main functions of the state is to ensure the welfare of citizens of retirement age, which it implements through the pension system. The purpose of the study is to analyze the activities of non-governmental pension funds in Ukraine, to identify problems of their functioning and to provide recommendations to intensify their activities.

Methodology. The methods of research were used to solve these tasks: dialectical and abstract-logical – in defining the conceptual apparatus, substantiation of theoretical foundations of functioning of non-state pension funds; systemic – to determine the nature, prerequisites and place of non-state pension funds in the structure of the state pension system; statistical analysis – to evaluate the performance of non-state pension funds and to identify the main trends of their development.

Results. In 2004 the reform of the pension system was carried out in Ukraine, the essence of which was the transition to a three-tier system of pension provision for citizens: Level I – solidarity system of compulsory state pension insurance; Level II – the cumulative system of obligatory state pension insurance; Level III is a system of non-state pension insurance. The three-tier pension system ensures that funds in the accounts of state and non-state pension funds are directly owned by retirees. Analysis of the activity of non-state pension funds in the financial market of Ukraine during 2014–2018 showed a decrease in the number of funds to 62 units, but consolidation in the pension services market is a positive factor, as it allowed to remain on the market only those pension funds that are the most reliable in terms of their assets in the financial portfolio. It is investigated that in 2018 the number of contracts concluded increased by 17.2% compared to 2017, the total value of the assets formed by the funds amounted to UAH 2745.2 million, and the paid pension contributions increased by 5.5% respectively. The activity of non-state pension funds in the financial market is ensured through the creation of a balanced investment portfolio, the optimization of which at the legislative level defines the structure of pension fund assets and their limitations in the investment portfolio. The main problems encountered by non-state pension funds in the financial services market are identified and measures are proposed that should influence the activation of activities of non-state pension funds, including: improvement of the legal framework; introduction of general principles of risk management in the legislation and limitation of the share capital that may be held in the investment portfolio; introduction of financial reporting standards; creating the optimal balance between risks and returns in pension funds' investment portfolios; development of the domestic capital market; raising public awareness and corporate awareness; creation of a single state body for control over NPF activity.

Practical implications. It is that the main provisions of the article are brought to the level of practical recommendations and can be used in the practice of work of private pension funds, asset management companies, state regulators of the pension market and other entities in evaluating the activities and selection of non-state pension funds, as well as the activities of the legislative and executive authorities in substantiating the directions of pension reform in Ukraine.

Value/originality. The article considers the author's vision of functioning of non-state pension funds in the financial services market in Ukraine and intensification of their activity as one of the main factors for ensuring the well-being of citizens and investment development.